

पठतु संस्कृतम्
शिक्षा

जूलै २३, २०२२

पाठः - १०

अङ्काः १००

1) आवरणे दत्तानां शब्दानां सति-सप्तमीरूपं लिखत (१०)

- a. यदा बालिकाः क्रीडन्त्यः आसन् तदा महान् शब्दः अभवत् ।
बालिकासु क्रीडन्तीषु सतीषु
- b. यदा नक्षत्राणि प्रकाशमानानि तदा रात्रिः शोभते ।
नक्षत्रेषु प्रकाशमानेषु सत्सु
- c. यदा चोरः धावन् आसीत् तदा आरक्षकः तम् अनुसृतवान् ।
चोरे धावति सति
- d. यदा वानराः फलानि खादन्तः आसन् तदा उद्यानपालकः तत्र
आगतः ।
वानरेषु फलानि खादत्सु सत्सु
- e. यदा प्रह्लादः पर्वतात् क्षिप्तः तदा विष्णुः तं रक्षितवान् ।
प्रह्लादे पर्वतात् क्षिप्ते सति
- f. यदा बान्धवाः आगताः तदा वयं सन्तुष्टाः ।
बान्धवेषु आगतेषु सत्सु
- g. यदा पुष्पाणि विकसितानि तदा भ्रमराः समायान्ति ।
पुष्पेषु विकसत्सु सत्सु

- h. यदा गजेन्द्रः नद्यां अवतीर्णः तदा मकरः तस्य पादं गृहीतवान्।
गजेन्द्रे नद्याम् अवतीर्णं सति
- i. यदा सर्वे भोजनं समापितवन्तः तदा अहं गृहं प्राप्तवान् ।
सर्वेषु भोजनं समापितवत्सु सत्सु
- j. यदा माद्री प्रार्थितवती तदा कुन्ती तस्याः मन्त्रोपदेशं कृतवती ।
माद्रीयां प्रार्थितवत्यां सत्याम्

2) सति-सप्तमीरूपं लिखत । (१०)

- a. सिंहः गर्जन् सिंहे गर्जति
- b. माता कथयन्ती मातरि कथयन्त्याम्
- c. मित्रं प्रार्थयमानम् मित्रे प्रार्थयमाने
- d. पर्णं पतत् पर्णे पतति
- e. नदी प्रवहन्ती नद्यां प्रवहन्त्याम्
- f. शिशुः वर्धमानः शिशौ वर्धमाने
- g. कविः रचयन् कवौ रचयति
- h. पार्वती प्राप्ता पार्वत्यां प्राप्तायाम्
- i. बालिका पठितवती बालिकायां पठितवत्याम्
- j. अमात्यः नीतवान् अमात्ये नीतवति

3) सन्धिं कृत्वा नाम लिखत (२०)

a. तरुणः + इव	तरुण इव विसर्गस्य लोपः
b. तद् + शिवः	तच्छिवः शुत्वम्/चत्त्वम्/छत्वम्
c. बुद्धिः + एका	बुद्धिरेका विसर्गस्य रेफः
d. जगद् + हिताय	जगद्धिताय पूर्वसवर्ण-सन्धिः
e. यः + टीकते	यष्टीकते विसर्गस्य सकारः/ ष्टुत्वम्
f. षट् + मुखः	षण्मुखः अनुनासिक-सन्धिः
g. भावयन्तः + श्रेयः	भावयन्तश्श्रेयः विसर्गस्य
	सकारः/श्चुत्वम्
h. हसन् + आह	हसन्नाह डमुडागम-सन्धिः
i. दिक् + मूढः	दिङ्मूढः अनुनासिक-सन्धिः
j. धर्म + चर	धर्मञ्चर/धर्म चर परसवर्ण-सन्धिः

4) सन्धि-विच्छेदनं कृत्वा नाम लिखत (२०)

a. अब्धिः	अप् + धिः चत्वं सन्धिः
b. तज्ज्ञात्वा	तत् + ज्ञात्वा जश्त्वम्/ श्चुत्व-सन्धिः
c. अहं प्रातः	अहम् + प्रातः अनुस्वार सन्धिः
d. पितुराज्ञाम्	पितुः + आज्ञाम् विसर्गस्य रेफः
e. कुर्वन्नेव	कुर्वन् + एव डमुडागम सन्धिः
f. कन्याषोडश	कन्याः + षोडश विसर्गस्य सकार/
	ष्टुत्वम्
g. सत्कीर्तिः	सद् + कीर्तिः चत्वं सन्धिः
h. संल्लापः	सं + लापः परसवर्ण-सन्धिः
i. तन्नाम	तत् + नाम अनुनासिक-सन्धिः
j. एतद्धि	एतद् + हि पूर्वसवर्ण सन्धिः

5) कृदन्त / लकार रूपं लिखत (१०)

धातुः	कृदन्तः / लकारः	
नी	तव्यत्	नेतव्यम्
पा	क्तवतु (स्त्री)	पीतवती
दृश्	कर्मणि लट्	दृश्यते
भाष्	लृट्	भाषिष्यते
स्था	शतृ (न)	तिष्ठत्
दा	तुमुन्	दातुम्
कृ	अनीयर्	करणीयम्
कम्प्	शानच् (पु)	कम्पमानः
नम्	क्त (न)	नतम्
गम	क्त्वा	गत्वा

6) सूक्तेः अर्थः लिखत । (३)

उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान्निबोधत ।

7) प्रहेलिकायाः अर्थम् उत्तरं च लिखत । (३)

का कान्ता कालियारातेः पुनरर्थं किमव्ययम् ।
किं वन्द्यं सर्वदेवानां फलेषु किमु सुन्दरम् ॥

8) सुभषितस्य सन्धिच्छेदं तात्पर्यम् च लिखत । (४)

दिनयामिन्यौ सायं प्रातः
शिशिरवसन्तौ पुनरायातः।
कालः क्रीडति गच्छत्यायुः
तदपि न मुञ्चत्याशावायुः॥

9) श्लोकस्य पदविभागः अन्वयं तात्पर्यं च लिखत । (५)

अहो बत महत्पापं कर्तुं व्यवसिता वयम् ।
यद्राज्यसुखलोभेन हन्तुं स्वजनमुद्यताः ॥

10) एकवाक्येन उत्तरं लिखत (७)

a. शिवः अर्जुनस्य समीपे आदौ कं प्रेषितवान्?

प्रमथगणम्

b. कस्य अपहरणं न कर्तव्यम् इति वनेचरः उक्तवान् ?

शिवबाणस्यापहरणम्

c. शिवः युद्धार्थं कं कं प्रेषितवान्?

प्रमथगणम्, कार्तिकेयं च

d. शिवः किमर्थं कुपितः?

अर्जुनः प्रस्वापनं नाम अस्त्रं विमुक्तवान्

e. शिवः किम् अस्त्रम् अर्जुनाय दत्तवान्?

पाशुपतास्त्रम्

f. अर्जुनः किं नाम अस्त्रं प्रयुक्तवान्?

अर्जुनः प्रस्वापनं नाम अस्त्रं विमुक्तवान्

g. “किरातार्जुनीयम्” काव्यस्य लेखकः क?

कविः भारविः

11) लौकिकन्यायं विवृणुत (३)

बकबन्धप्रयासन्यायः

